

Globalleşmeye karşı kültürel kimliklerin korunması

■ Hıfzı Topuz

Fransa'da RTÜK'ün karşılığı olan Audiovisuel Yüksek Konseyi'nin başkanı olan ünlü televizyoncu ve yazar Hervé Bourges Paris'te bir kaç ay önce düzenlenen bir kolokyumda iletişim şebekelerinin gelişmesiyle kültür arasındaki ilişkiler üzerinde bir bildiri sundu.

Bourges bu bildirisinde bu gelişmelerin gölgesinde, insanlığın sahip olduğu bütün bilgi ve kültür birikimlerinden herkesin yararlanabileceği bir ortamın yaratılmakta olduğunu belirtti. Dünyanın neresinde olursanız olun yeni şebekelerle bilgi kaynaklarına ulaşabileceksiniz.

On, on beş yıldan beri bazı ülkelerde insanlar, üzerinde durdukları konularda kendi zevk ve eğilimlerine göre seçimlerini yaparak yeni araçlar aracılığıyla, bilgilerin toplandığı merkezlerden bir şeyler isteyebiliyorlar. Televizyon kanallarından da kendi seçimini yapıp ekranınıza dilediğiniz programları getirebiliyorsunuz. çeşitli kanallardan yaptığınız seçimlerle kendi TV karma programınızı oluşturabiliyorsunuz.

Yeni iletişim araçları zevkleri ve ilgi konuları çok değişik olan kitlelere ve insanlara sesleniyor. Her kanalın seslendiği ayrı ayrı düzeyde, eğilimde insanlar var. Bazı kanallar müzik programları yayınlıyorlar, bazıları haber, bazıları tarih, bazıları ekonomi, finans ve borsa haberleri, bazıları sinema. İzleyici bunlardan seçmeler yaparak kendi programını düzenliyor. Eskiden bu olanaklar yoktu, TV izleyicisi ne verilirse ona katılmak zorundaydı. Fransız televizyonlarında her hafta yaklaşık 350 film yayınlıyor; seçenekler sınırsız. Bu da insanlara kültür çeşitliliği ve zenginliği sunuyor. Fransa'da 1600 radyo istasyonu var.

Herkes oturduğu yere göre, ulaşabildiği radyo yayınları arasından seçimini yapıyor ve onları dinliyor.

Şimdi burada Audiovisuel Yüksek Konseyi'ne düşen önemli bir görev var. O da yayın izinleri verilirken kültür çeşitliliğini göz önünde tutmak. Kültür çoğulculuğu böyle sağlanır. Konsey özellikle dernek radyolarına ve yerel radyolara ruhsat verirken bunların ne ölçüde yerel kültürleri temsil ettiklerini araştırıyor ve bu kültürlerin geliştirilmesine yardımcı oluyor. Yerel kültürlerin korunması ve yaşatılması ölçüsünde insanlar dışarıdan gelecek kültürel etkilere daha iyi karşı koyabiliyorlar. Bourges Avrupa kültürlerinin geliştirilmesiyle de Avrupa dışından gelecek etkilere daha iyi karşı konulabileceğini savunuyor. TV programlarında ve sinemalarda da Avrupalılar arasında ortak değerlere ve ortak zevklere yönelmesi gerekiyor. Bourges, "Dünyadaki bütün ülkelerin hazırlayacakları programlar bütün ülkeleri ilgilendirir" diyor. Ve buradan yola çıkarak

"Avrupa ülkelerinden her birinin hazırlayacağı bütün filmler Avrupa ülkelerinin her birinde tutulur" diyor.

Demek ki, kültür egemenliğine karşı koyabilmek için ulusal kültürleri geliştirmek ve daha iyi tanıtmak gerek.

Bir de göçmenlerin yaşadıkları ülkelerde kendi ülkeleriyle kültürel ilişkilerini sürdürmeleri sorunu var. Bourges, "İletişim şebekelerinin gelişmesi şimdiye kadar bildiğimiz kültürel egemenlik sürecine engeller getiriyor." diyor. O da neden? Göçmenler uydu kanallarıyla kendi ülkelerinin TV yayınlarını izliyor, kültürleri ve gelenekleriyle bağlarını kopartmıyorlar. Kendi kültürel kimliklerini korumuş oluyorlar.

İletişim araçlarının gelişmesi birçok açıdan globalleşmeyi kolaylaştırıyor ama akıllıca kullanılırsa kültürel kimliklerin korunmasını da sağlıyor. Ne var ki, bir takım sınırlar koyarak ulusal kimliklerin ve kültür endüstrilerinin korunmasından vazgeçmemek gerekiyor.

KÜLTÜR POLİTİKALARI VE İLETİŞİM SEMPOZYUMU

Kültür Girişiminin düzenlediği Kültür Politikaları Sempozyumu 26-27 Ekim tarihlerinde Atatürk Kültür Merkezi'nde başlayarak Marmara Oteli'nde sürdürüldü. 300'e yakın izleyicinin katıldığı bu sempozyumda 30 bildiri sunuldu ve toplantıda 27 öneriden oluşan bir öncelikler paketi hazırlandı. Bunlardan beşini bu sayımıza alıyoruz.

1. Kültür Politikalarının Oluşturulması
2. Kültür Politikalarını Yönlendirici İlkeler
3. Kültür Politikalarının Uygulanması
4. Gelişmenin Kültür Hizmetinde Olması
5. İletişim Organlarının Sorumluluğu

■ Devamı sayfa 6-7'de

Etik kuralların medyada tartışılmaz önemi

■ Doç.Dr.Filiz Balta Peltekoğlu
M.Ü.İletişim Fakültesi

Felsefenin içinde oldukça geniş ve önemli bir yeri olan ahlak, toplum üzerinde etkisi giderek artan, alanı sürekli genişleyen, yasalarda çizilmekle birlikte bazı muğlak kavramlar nedeniyle sosyal açıdan sınırları sürekli tartışma konusu olan medya arasında ki ilişki kaçınılmazdır. Medya, yeni kahramanlar yaratarak, yeni değerler oluşturabilmekte, bunun çevresinde gezinerek moda değerlere ulaşmak isteyen insanların ortaya çıkmasında rol oynamaktadır.

Aslında etik kurallar yaşamın her alanı için geçerlidir.

İnsanların aşağılanamayacağını, belli durumlarda kınanamayacağını, özel çıkarların ön plana alınamayacağını ele alan, özel yaşamın kutsallığından, sır saklamaya kadar ahlaka ilişkin pek çok maddeyi içeren Basın Meslek İlkeleri ile basın mensuplarından beklenen davranışlar aslında ahlaki her insandan beklenen davranışlardır. Bir başka deyişle medya mensupları da özel yaşama saygı gösterecekler, kişisel çıkarlarını mesleklerinin üzerinde tutmayacaklar ve yazdıklarının doğruluğundan emin olacaklardır.

(Bkz. Öktem,3)

Belki, pratik yaşama geçildiğinde ve bireysel çıkarlar söz konusu olduğunda, o zamana kadar edindikleri değerlerin güçlülüğüne bağlı olarak, insanlar, ahlak normları hakkındaki teorik bilgilerini unutmuyorlar, ama yine de öğrenilen normların hafızalardan tamamen silindiğini söyleyemeyiz. İnsanların bu normlara bakışları çok erken yaşlarda kişi henüz aile ortamından çıkmadan önce şekillenmekle birlikte, dışlanma korkusu içindeki insan toplum tarafından kabul gören genel eğilimlere uyma çabası içindedir. İşte bu genel eğilimleri insanlara hissettiren medyanın, yaratılan modellerin ve anlayışın benimsenmesi, kabul görmesi açısından sahip olduğu rolün etkisi nedeniyle etik kurallara uyması daha da önem kazanır.

Özellikle günümüzde iletişim bombardımanı altında yaşadığımız düşünülürse insan davranışı üzerinde medyanın etkisi belirginleşir. Üstelik batılı ülkelerde evlerin yüzde 55'i ile yüzde 88'inde olan televizyon, bu evlerin yüzde 80'inde her gün veya hemen hemen her gün seyredilmekte olup, ortalama olarak günde üç saat televizyon karşısında geçirmektedir.(Coste-Cerdan,183).

Bilginin yerini ekonomik gücün doldurduğu, kısa sürede ün, para ve güç getirecek yaşam biçimine özennin arttığı bir toplumda, etik değerlerin değişimi söz konusu olup, maksimum sayıda insana, minimum sürede ulaşma olanağı sunan medyaya önemli görevler düşmektedir. Belki burada en önemli sorun, basında çalışanların da aynı toplumun üyesi olmakla birlikte, onun önünde gitme görevini üstlenmiş olmaları ve negatif değişimlere alet olmamaları gereğidir. Bu noktada vatandaşın haber alma hakkı ile birlikte kişilerin özel yaşamlarını koruma hakkını birlikte içeren özgür basın anlayışı ile basında özdenetim dikkatlerin yoğunlaşması gereken konulardır.

Yasama, yürütme ve yargı ile birlikte dördüncü güç olarak kabul edilen basında çalışanların bu güçten doğan sorumlulukları da elbette sahip olunan güç ile doğru orantılı olmalıdır. Haber verme ve bilgilendirme, analiz ve yorum yapma, eğitim, ikna ve halkla ilişkiler, satış ve reklam, eğlendirme gibi amaçlara hizmet eden medya bu amaçlara hizmet ederken sorumluluğundan sıyrılmamalı, bireysel çıkarlara yelik düşmemelidir.

Gazetecinin özgürlüğü ile birlikte medya kanalıyla bilgilenen kişilerinde doğru haber alma özgürlüğü söz konusu olduğundan medya mensuplarının haber kaynağı ile olan ilişkilerin ne denli önem taşıdığını açıklamaya bile gerek yoktur. 1900'lerin ilk çeyreğinde halkla ilişkilerin büyük ismi Ivy Lee Colorado Kömür grevinin ardından basına gönderdiği bilgilerin kaynaklarının güvenilirliği konusunda toplum

önünde savunma vermek zorunda kalmamış mıydı?

Evensel ve kişisel değerlere saygı, doğru kaynaklardan alınan doğru haberleri sorumluluk ilkesinden uzaklaşmadan -doğuracağı sonuçları hesaba katarak- okur, izleyici ya da dinleyiciye aktarmak etik kurallara bağlı olmanın temel taşları olarak anılmalıdır. Bu aşamada ise, muhabirinden, genel yayın yönetmenine kadar eşik bekçilerinin her birini içine alan bir çerçevede sorumluluktan söz edilmelidir. Bir haberin altına imzasını koyan muhabir, onun yayınlanıp yayınlanmayacağı kararını veren editör ve bir yayın politikası olan gazetenin patronu, olumsuz etkileri yıllar sonra ortaya çıkabilecek kararlarında altına imzalarını koymuş olmuyorlar mı? Her şeyden önce bunun farkına varan gazeteci sorumlu davranmanın gereğini vicdanında hisseder. Belirlenen değil benimsenen Meslek Ahlak ilkeleriyle, görevin gücünün getirdiği sorumluluğun farkına vararak verilen bilgi ve haberler etik kuralların yaşama geçirilmesinden başka bir şey değildir.

Bireysel etiğin çok erken yaşlarda şekillenmeye başladığı göz ardı edilmeksizin, bunun mesleki anlamda yaşama geçirilmesi olarak yorumlayabileceğimiz Meslek Ahlak ilkelerini özellikle çok geniş kitlelere seslenen ve toplumsal açıdan önemli görevler üstlenen medya açısından önemini, her zaman hatırlamak zorundayız.

Kaynaklar

Büker Seçil, "Medyanın Sunduğu Yeni Ahlak" Yeni Türkiye, Medya Özel Sayısı, Eylül-Ekim, 1996

Coste-Cerdan Nathali, "Televizyon ve Toplum: Tartışmalı Bir Rol", Medya Dünyası, Der. Jean-Marie Charon, Çev. Oya Tatlıpınar, Yayına Hazırlayan: Korkmaz Alemdar, İrfan Erdoğan, İstanbul: İletişim Yayınları, 1992

Hançerlioğlu Orhan, Felsefe Sözlüğü, 6.baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1992

Öktem Niyazi, "Gazetecinin Gücü ve Sorumluluğu" İLAD, 1992

Medyada yüksek ücretler ve yaş grupları

■ Füsun Özbilgen

Medya ile ilgili iki ayrı çarpıcı bilgi yansıdı son günlerde basına.

Birini Kuvay-ı Medya Dergisinden aldığı bilgilere dayanarak Prof. Emre Kongar yazmıştı. Diğeri ise medya çalışanlarının ortalama yaş grupları üzerine bir incelemeydi.

İkisi bir araya gelince medya ile ilgili yakınmaların nedenleri ortaya çıkıyor.

Medya çalışanları arasında öğrenciler ve 25 yaşa kadar olanlar büyük çoğunluk. Yani genellikle henüz yeterince deneyim kazanmamış bir muhabirler ordumuz var.

Üst düzey yöneticilerin aldıkları ücretler ise Prof. Kongar'ın yazı konusuydu. 25 bin dolarlık aylık ücretler, batıda bile rastlanmayacak bir ücret seviyesini yansıtıyor.

Medyada son yıllarda yanlış bir eğilim belirdi.

Bir yanda çok küçük bir yönetici kesime, hiçbir etik kural yüzünden vazgeçemeyeceği ve Türk toplumunda başka hiçbir alanda ulaşamayacağı kadar yüksek ücret veriliyor.

Bir başka kesime de geçinemeyeceği kadar düşük ücret.

Geçinemeyecek ücret alanlar öğrenci ve genç muhabirler. Bu kesim geleceğinden umutsuz ve ıssız milyonlara karışmamak için yüksek ücretli üst düzey yöneticilerin emir ve kırıbaçları altında çalışıyor.

Yüksek rating ve tiraj uğruna haberciliğin ilkelerinden her türlü tavizi vermeye hazır bir yönetim ve onların kırıbaçları altında inleyen bir kendine güvensizler ordusu.

Medyanın orta kesimlerini oluşturan deneyimli muhabirler ve yazarlar da bu yeni düzeni değiştiremeyeceklerini bildikleri için sesini ve eleştirisi oklarını kesmiş, durumu

izlemekle yetiniyor. Ne işinden olmak istiyor, ne de işinden olduğu zaman koruyanı ve arayanı var.

Bu hiyerarşik yapı sonunda gelinen noktayı hepimiz biliyoruz.

Başka ülkelerde de başka kötü durumlar var ama Türk medyası etik kuralları hiç mi hiç umursamayan bir tutum içinde.

Milliyet'in el değiştirmesinde çete bağlantısının ortaya çıkması orta kesimdeki gazetecilerde bir direniş duygusu yarattı. Bu da memnuniyet verici oldu. Çünkü aynı işadamları tarafından satın alınan Yeni Yüzyıl gazetesi hemen zamları almış ve o bantların açıklandığı gün tüm yönetimi ve yazarları, yeni patronları ile Çırağan Sarayı'nda akşam yemeği yiyordu.

Sonra bu yaptıklarının karşılığı-

nı, 70 milyon dolarlık bir ikram olarak aldılar patronlarından. Yeni patron gazeteyi (bila bedel mi bilinmez) gazetesinin yöneticisine devrettiğini açıkladı!

Medyamız şimdi şu durumda:

- Bir yanda kamçılı köle çalıştırmaları.

Bir yanda boğaz tokluğuna kırbaç altında çalışan köleler.

Bu düzen, bu kadar fikir özgürlüğü doğuruyor.

Tiraj kaybının arkasında da, bu düzenden rahatsız okurların artık gazete okumaz olması ile, bu düzenin farkına bile varamayan okumaz yazmazların TV esareti geliyor. TV ratingleri için habercilerin düştüğü durumu da zaten her akşam hepimiz izliyoruz.

Orada da aynı düzen sürüyor.

Burhan Felek Basın Hizmet Ödülleri Verildi

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin düzenlediği "Burhan Felek Basın Hizmet Ödülleri" bu yıl yedi gazeteci değer görüldü. Meslekte 50. yılını doldurmuş ve 70 yaşına ulaşmış, halen gazetecilik mesleğini sürdüren gazeteciler arasından Hıfz Topuz, Çetin Altan, Orhan Birgit, Doğan Koloğlu, Şemsi Sılkım, Turhan Selçuk ve Oktay Verel Burhan Felek Basın Hizmet Ödülü'nu almaya hak kazandı. TGC'nin 1983 yılından beri sürdürdüğü hizmet ödülleri Burhan Felek'in ölüm yıldönümü olan 4 Kasım 1998 günü Burhan Felek Konferans Salonu'nda düzenlenen bir törenle sahiplerini buldu.

ÜYELERİMİZE DUYURU

Bülten için yazılarınızı bekliyoruz

Derneğimizin yayın organı İletişim-Araştırma Bülteni iki ayda bir yayınlanmakta ve üyelerimiz ile iletişim dünyasındaki önemli isimlere ulaştırmaktadır. İletişim Fakültelerinde de dağıtılmaktadır. Üyelerimizin veya iletişim dünyası ile ilgili makale sahiplerinin 2,5 daktilo sayfasını aşmamak üzere (daha kısa olabilir) makalelerini veya iletişim dünyası ile ilgili haberlerini bültenimizde yayınlamak üzere bekliyoruz.

Televizyonda halka serbest giriş: “PUBLIC ACCESS”

■ Aysel Morin

Amerika'da "broadcast" kelimesi çoktan tarihe karışmış durumda. Bugünlerde konuşulan "cablecast". TV izlemek bile bir bedel karşılığı burada. Yayıncılık alanında tröstleşmenin alıp basını gittiği bu ülkede son olarak Warner Bros ve Time şirketlerinin birleştiğini okuduk geçtiğimiz yıllarda gazetelerde. İşte benim çalıştığım şirket, CableVision, bu birleşmenin ürünü. Simdi Time-Warner Şirketler Grubu olarak anılıyor ve TV yayıncılığı alanında kontrolü neredeyse tek ellerinde tutuyorlar.

Yaşamakta olduğum Lincoln'de toplam 80 TV kanalı var. Yerel kanallar da dahil olmak üzere bu kanalların hepsi, yapılan anlaşmalar gereği yayınlarını CableVision adında yerel bir Time-Warner şirketi aracılığı ile gerçekleştiriyorlar. Belediye ve CableVision arasında imzalanan dostluk anlaşması çerçevesinde Time Warner, yerel belediye televizyonu (Channel 5), ve iki halk kanalının (Channel 20 ve Channel 80) sinyallerini ücretsiz taşımakla yükümlü. Bu kanallarda reklam yayınlamak ve herhangi bir şekilde gelir elde etmek yasak. Yayınlar genellikle yerel kaynaklılar ve çoğu CableVision'ın kullanımı halka açık stüdyolarında yayıncılığa heves etmiş, ya da sesini halka duyurma çabasında olan kişiler ve kurumlar tarafından üretiliyorlar. CableVision'ın bünyesinde yalnızca bu alana hizmet etmek üzere kurulmuş stüdyo ve kurgu odaları mevcut. İsteyen herkes için ücretsiz hizmet veren bu stüdyolardan faydalanmak yalnızca bir şarta bağlı; yayıncılık kurslarından başarı ile mezun olmak. Bu ücretsiz kurslar toplam üç ayrı dalda eğitimi içeriyor; stüdyo ve stüdyo araçlarının

kullanımı, kamera kullanımı, ve kurgu. Bu derslerden her biri ikişer saatlik oturumlar şeklinde, 4-6 kişilik küçük gruplar halinde düzenleniyor ve CableVision yayınlarında görev alan prodüktörler tarafından genellikle 18.00-20.00 saatleri arasında veriliyorlar.

Derslerden başarı ile mezun olanlar istedikleri zaman gelip stüdyo olanaklarını kullanma ve istedikleri programları üretebilme şansına sahipler. Prodüksiyon sırasında ihtiyaç duydukları her türlü yardım CableVision prodüktörleri, teknisyenleri ya da prodüksiyon asistanları tarafından karşılanıyor. Bunun dışında Public Access bün-

bir şekilde hiç bir ücret talep edilmiyor. Bu hizmetlerden yararlanan kişiler, hazırladıkları programların bir kopyasını kanal 20 ya da kanal 80 de yayınlanmak üzere CableVision'a teslim etmekle yükümlüler. Yani bu olanakların yayın dışında özel amaçlarla kullanımına izin verilmiyor.

Programların ne zaman ve hangi kanalda yayınlanacağına yerel yayın koordinatörü karar veriyor olmasına rağmen, yine de kişilere, kendilerine önerilen zaman dilimlerinden herhangi birini tercih etme olanağı tanınıyor. Programın hangi kanalda yayınlanacağı konusunda genellikle program içeriği belirleyici oluyor. Kanal 20'de bu konuda kullanılan iki temel ölçüt, genel ahlaka uygunluk ve ses ve görüntü kalitesi. Bunun dışında herhangi bir denetleme uygulanmıyor. Kanal 80'de ise içerik tam anlamıyla serbest. Her iki kanalda da yayınlanan programlarda dile getirilen görüşlerin sorumluluğu tam anlamıyla prodüktörlere ait. CableVision bu konuda hiç bir sorumluluk kabul etmiyor.

CableVision'da teknik direktör olarak çalıştığım zamanlarda bu hizmetlerin düzenlenmesi ve yürütülmesi konusunda aktif olarak görev alma olanağı buldum. Her yastan ve toplumun her kesiminden yüzlerce öğrencim oldu. TV karşısında pasif izleyici olmaktan kurtulmanın, ve üretim seviyesinde yayınlara katkıda bulunabilmenin öğrencilerimin yüzünde oluşturduğu gurur ve mutluluk işaretlerini gözlemlemek bugüne kadar tattığım en büyük mutluluktan biriydi. Dileğim bir gün Türkiye'deki TV kuruluşlarının da bu konuya eğildiklerini görebilmek.

(Aysel Morin; Nebraska Üniversitesi, İletişim Bilimleri Bölümü Doktora öğrencisi.)

yesinde olanı kamera, mikrofon, ışık vb.. her türlü araç gereci istedikleri zaman birer günlüğüne stüdyo dışına çıkarma ve dış çekimler yapma olanakları mevcut. Diğer hizmetlerde olduğu gibi ödünç verilen bu aletlerden de hiç

WAPC Genel Kurulu: Özel yaşam ve ifade özgürlüğü

■ Dr. Nejla Polat

WAPC - World Association of Press Councils (Dünya Basın Konseyleri Birliği) VII. Uluslararası Kongresi ve IV. Genel Kurulu İstanbul'da 19-21 Eylül 1998 tarihleri arasında yapıldı.

Kısa adı WAPC olan Dünya Basın Konseyleri Birliği 23 Ekim 1992'de içinde Türk Basın Konseyinin de bulunduğu 6 basın konseyi tarafından Yeni Delhi'de kuruldu. WAPC'ın temel amacı; basın dünyasında ifade özgürlüğünün ve sorumluluk fikrinin gelişmesine katkıda bulunmak ve basının kendi kendini denetlemesini sağlamaktır.

WAPC'ın başkanı Hindistan Basın Konseyi Başkanı Yüksek Yargıç P. B. Swant.

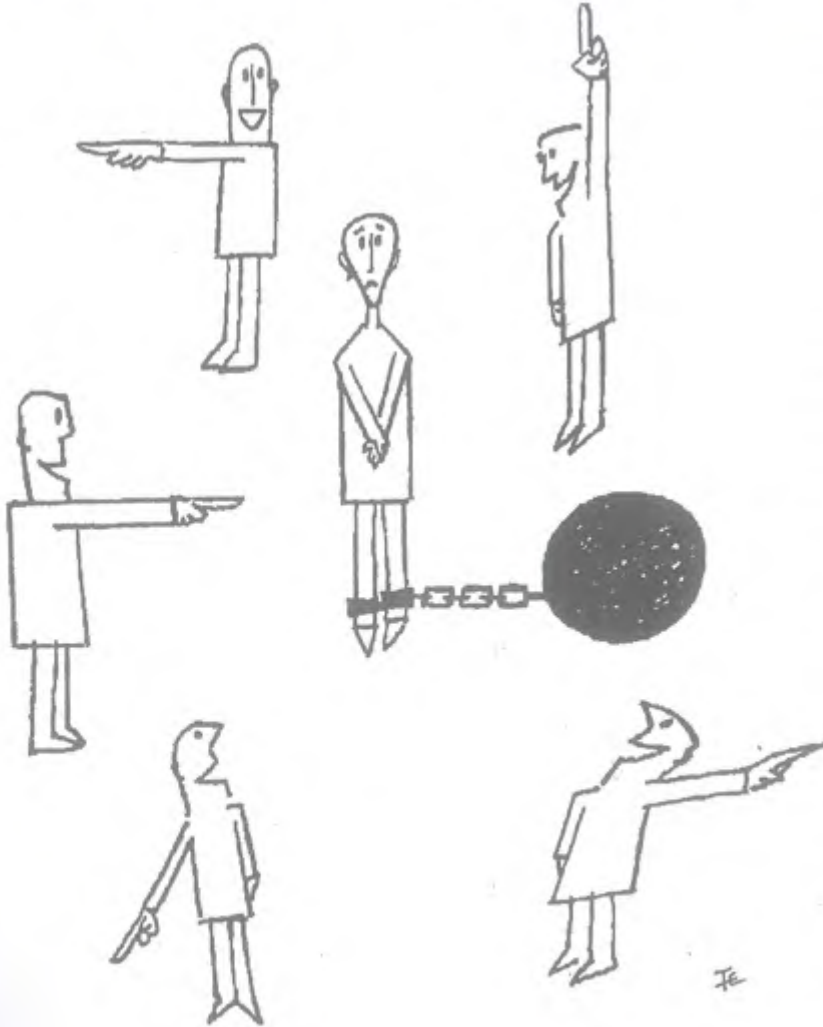
İstanbul kongresine otuz bir ülkeden çoğu uluslararası düzeyde tanınan medya çalışanları ve akademisyenler katıldı. İç gün süren ve yaklaşık otuz bildirinin sunulduğu kongrede değişik oturumlarda; özel yaşam ve ifade özgürlüğü; medya için uluslararası meslek ilkeleri; sınır-ötesine ulaşan yayınları şikayet için gönüllü bir mekanizmanın kurulması; savaş ve çatışma alanlarında gazetecilik konuları tartışıldı.

Özel yaşam ve ifade özgürlüğü konusunda, bir tarafta birey diğer tarafta toplum; bir tarafta özgür-

lük, diğer tarafta kamu düzeni denkleminin söz konusu olduğu belirtildi. Bazen özel yaşam ve ifade özgürlüğünün kamu yararına çatışmaya düştüğü söylendi. Ancak kamu yararı söz konusu olduğunda özel yaşamın konu edilebileceği, bu konuda duyarlı bir denge içerisinde hareket edilmesi gerektiği savunuldu. Özel yaşamı ihlal konusunda caydırıcı yöntemler olarak maddi ve manevi tazminatın, etkin cevap ve düzeltme olanağının düşünülmesinin uygun bir çare olabileceği belirtildi.

Savaş ve çatışma alanlarında gazetecilik konusunu, bu alanda uzman akademisyenler ve bizzat savaş alanlarında ve çatışmalarda muhabirlik yapan gazeteciler değerlendirdiler. «atışma söz konusu olduğunda bir tarafta özgürlüğün, diğer tarafta vatanseverliğin; bir tarafta yapılan zulmün diğer tarafta fedakarlıkların olduğu tartışıldı. Savaşta da bir tarafta gizli kalması gereken askeri bilgilerin, ulusal çıkarların olduğu, diğer tarafta savaşın seyri konusunda kamuoyunun bilgilendirilmesi gerektiği durumlarda tarafsız ve objektif davranmanın zor olduğu belirtildi. Sadakat, insanlık ve gerçekleri anlatmanın savaş ve çatışmalarda önemli olduğu vurgulandı. Bu gibi durumlarda uluslararası etik kuralların ne derece etkili olabileceği tartışıldı.

Oturların sonucunda yayınlanan ortak bildiriye; basın özgürlüğünün temel insan hakkı olduğu, bu hakkın insanın yararına kullanılması gerektiği, özgür bir basın kuruluşunda basının gücünün ve görevinin sorumlu bir tarzda uygulanmasının; özgür basının hükümete değil, kamuya sorumlu olabilmesinin gerekleri vurgulandı. Basın konseyleri arasında işbirliğinin geliştirilmesi, medya etiği üzerine kılavuzlar hazırlanması, fizibilite ve finansman konularını ele almak üzere çalışma grupları oluşturulduğu belirtildi.

KÜLTÜR POLİTİKALARI

1. Kültür Politikalarının Oluşturulması

Kültür varlıklarının, kültür mirasının, kültür çeşitliliğinin korunması ve geliştirilmesi için çeşitli politikaların oluşturulması gerekir. Bu politikaları kültür alanlarında etkinlikleri olan bakanlıklar, devlet kuruluşları, yerel yönetimler, belediyeler ve özellikle sivil toplum örgütleri, vakıflar, üniversiteler, kültür dernekleri oluştururlar.

Kültür politikaları otoriter rejimlerde izlenen güdümlü kültür politikaları anlamına gelmez.

Kültür politikaları halkın kültürel yaşama katılabilmesi için elverişli koşulların yaratılmasıdır. Toplumda her kişinin yaratıcılığının geliştirilebilmesi için önlemler alınması, örgütler kurulması, ekonomik ve sosyal kolaylıklar sağlanması da kültür politikaları gereğidir.

Kültürün geliştirilmesi kültür hakkının tanınmasıyla da çok yakından ilişkilidir. Bu hakkın kullanılması kültür politikalarıyla sağlanır.

Devlet kültür hakkının güven altına alınmasına, ulusal ve evrensel kültür hazinelerine herkesin ulaşabilmesine kültür politikalarıyla yardımcı olur.

2. Kültür Politikalarını Yönlendirici İlkeler

Kültür yaşamına tüm yurttaşların eşit ve özgür olarak katılması ve bunun için gerekli yetileri kazanmaları gerekir.

Kültürel ve sanatsal etkinliklerin özerk bir yapı tarafından desteklenmesi esastır.

Sivil toplum hareketlerinin ve yerel girişimlerin kültür yaşamının öğeleri olarak gelişmesini sağlayacak bir ortam yaratılmalı ve bunlar desteklenmelidir.

Toplumdaki farklı yaşam biçimlerinin ve bunları ifade etme girişimlerinin toplumsal gerilim ve şiddete değil, yaratıcı ve zenginleştirici bir sürece dönüşmesi özendirilmelidir.

Sanat ve sanatçı kültür yaşamının vazgeçilmez yaratıcı öğeleri

olarak korunmalı ve desteklenmelidir.

Serbest piyasa kuralları içinde çalışan kültür endüstrilerinin, kâr amacı güden etkinliklerinin uluslararası standartlara uygun normlar içinde yürütülmesi sağlanmalıdır.

"Ulus-ötesi" kültür endüstrilerinin Türkiye'ye yönelik etkinliklerinin "ulusal kültür politikaları" ve evrensel değerler çerçevesinde oluşturulmuş norm ve standartlara uyması için düzenlemeler yapılmalıdır.

Türkiye'de devletin kültür politikalarının temel amacı, ulusal bütünlüğün çoğulcu bir kültür yapısı içinde sağlandığı, evrensel değerleri paylaşan demokratik bir toplum yaratmak olmalıdır.

3. Kültür Politikalarının Uygulanması

Devletin kültür politikalarının oluşturulması ve uygulanması, toplumda konuyla ilgili tüm kesimlere açık katılımcı bir süreç olmalıdır. Böyle bir süreç içinde devletin esas işlevi, kültür yaşamı içinde yer alan kurum ve kişiler (sivil toplum, özel sektör, yerel yönetimler ve girişimler, sanatçılar, vb.) etkinliklerini kolaylaştırmak, desteklemek ve özendirmeaktır. Tüm bunlar, toplumun değişik kesimlerinin istemlerine duyarlı, katılıma ve denetime açık, saydam bir yönetimin ifadesi olan çağdaş "yönetişim" (governance) anlayışının kültür politika-

ları alanında yaşama geçirilmesidir. Kültür politikaları, sivil girişimlerle birlikte bir çok kamu kuruluşunun görev üstleneceği bir bütünlük içinde planlanmalıdır. Kültür Bakanlığı eşgüdüm işini üstlenebilir.

Bu konuda devletin kullanacağı yöntemler ve araçlar şunlardır:

* Bazı işleri kamu kaynaklarını kullanarak doğrudan yapmak;

* Öncelik verilen alanlarda, toplumdaki başka kuruluşların etkinliklerini desteklemek;

* Yerel yönetimlere ve yerel girişimlere olanak sağlamak;

* Özel sektörün belli alanlardaki kültür etkinlikleri için yaptığı harcamaları vergiden bağımsız tutmak;

* Uluslararası kaynak sağlamada rol oynamak;

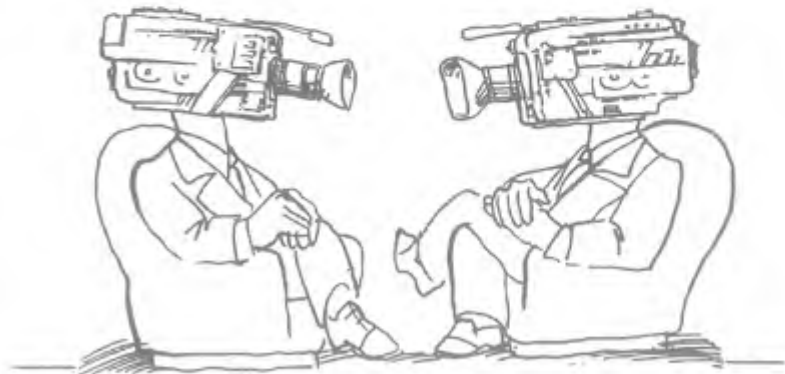
* Kâr amacı güden "kültür endüstrileri"nin etkinlikleri için, standartlar ve normlar koymak;

* "Ulus-ötesi" kültür endüstrilerinin, uluslararası düzeyde belli standart ve normlar içinde çalışmalarını sağlayacak girişimlere katılmak ve Türkiye'deki kültür endüstrilerini korumak;

* Esas olarak devletin rolü "destekle fakat karışma" biçiminde özetlenebilir.

4. Gelişmenin Kültür Hizmetinde Olması

Kültürel gelişme, genel anlamda, kalkınmanın tamamlayıcı bir

VE İLETİŞİM SEMPOZYUMU

bölümü değil, ilerlemenin hedefidir. Ekonomik kalkınma tek başına bir amaç değil, araçtır. Kültür, toplumun global değişiminin ayrılmaz bir parçasıdır. Kültür, kalkınmanın hem başında, hem de sonunda yer alır. Gelişme, toplumun kültürel değerleri üzerinde oluşturulmalıdır. Kültür politikaları kalkınma stratejisinin ana hedeflerinden biri olarak kabul edilmeli ve gelişim politikalarıyla kaynaştırılmalıdır. Varolan gelişim politikaları da bu açıdan yeniden ele alınmalıdır.

5. İletişim Organlarının Sorumluluğu

Dünya yeni bir iletişim atılımına tanıklık etmektedir. Medya, siyasi yaşamı olduğu gibi kültürel yaşamı da giderek daha büyük ölçüde etkilemektedir.

Ulusal ve uluslararası şirketlerin hakim olduğu iletişim sanayi ve özellikle de elektronik iletişim araçları, insanların duyguları ve düşünceleri üzerinde etkili bir güç haline gelmiştir.

Yayıncılık, toplumda eğitim kadar önemli bir işleve sahip olmuştur.

Televizyon, reklamcılığın gölgesinde, sadece tecimsel ürünler yaratan bir endüstri dalı değildir. Televizyon halkın tümünü kültürel olanaklara, habere, bilime ve kaliteli eğlence programlarına kavuşturacak bir araçtır. Yalnız k,ra yönelik bir araç olarak ele alınamaz.

Kültür, eğitim gibi, paylaşılması gereken bir değerdir. Seçkinlerin tekelinde değildir. Kültürü halka götüren en işlevsel araç da televizyondur.

Kültürler bütün ülkelere açıktır, sınırlanamazlar. Bir ülkede yaratılan yazıların, müziklerin, resimlerin, TV programlarının kültür politikalarıyla

başka ülkelere girmeleri yasaklanamaz.

Kültür ürünlerinin dolaşımına sınır konamaz, ama dışarıdan gelen ürünler bir ülkenin kültürel gelişmesini engelliyorsa, eşitsizlikler yaratıyorsa kültür politikalarıyla ulusal kültürlerin desteklenmesi gerekir. Kamusal televizyonlara yerli kültürlerin korunmasında ve geliştirilmesinde görevler düşer. Globalleşmenin etkisiyle özel televizyonlar kültürel kimlikleri tehlikeye sokuyorsa, çare kamusal yayıncılığa ağırlık vermek olmalıdır.

Her ülkenin öncelikler listesinde yer alan mesken, işsizlik, yoksulluk, sağlık, göç, kentleşme, şiddet olaylarının önlenmesi gibi so-

radyo ve televizyonlarda çalışanların yönetime katılmaları, yaratıcılığa önem verilmesi, izleyicilerin eğilimlerinin değerlendirilmesi, halkla diyalog kurulması da göz ardı edilemez.

Kamusal televizyonun demok-rasi hizmetinde siyasal, ekonomik ve dinsel güçlerin baskısı olmadan yönetilmesi gerekir. Program yapımcıları ve prodüktörler bağımsız olmalı, çeşitliliğe ve çoğulculuğa saygı gösterilmeli, yayınlar ülkedeki siyasal ve sosyal akımlara, her türlü inançlara, düşüncelere ve azınlıklara açık olmalıdır.

İletişim şebekelerinin ve araçlarının gelişmesiyle insanlığın sahip olduğu bütün bilgi ve kültür birikimlerinden bir gün herkesin yararlanması için olanaklar sağlanmalıdır.

Özel radyo ve televizyon yayıncılığı, bugün siyaset, kültür alanında çok etkili bir güç olarak, Türkiye'nin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Mülkiyet yapısı bakımından, ileri kapitalist ülkelerde geçerli olan hemen hiç bir denetime tabi değildir. Teknik bakımdan bir disiplin kurmak ve ahlak normları açısından denetim yapmak amacıyla kurulmuş olan RTİK'ün kuruluş biçimi ve işleyişindeki aksaklıklar, bu konuda yeni düzenlemeleri gerekli kılmaktadır.

Kültür endüstrisi kurulurken kitle iletişim araçlarının yerli ve yabancı tekeller oluşturulmaları önlenmelidir.

TRT, devletin kültür politikası bakımından bir kimlik sorunu olan önemli bir kamu kuruluşudur. TRT'ye düşecek özgün rolün ne olacağı yeniden belirlenmelidir.

Büyük bir hızla genişlemekte olan İNTERNET, gerek kitle iletişim araçları aracılığı ile, gerekse genel eğitim programları tarafından desteklenerek, tüm bireylerin hizmetine sunulmalıdır.

F. D. 20

runların yanında kamusal yayıncılığın geliştirilmesi konusu bulunmaktadır. Ama bu tür yayıncılıkta

Cevat Fehmi Başkut'un Derslerinden Notlar:

30 yıl önce gazete neydi?

Cevat Fehmi Başkut (1910-1971) öleli 27 yıl oldu. Cumhuriyet'in uzun yıllar yazı işleri müdürlüğünü yapmıştı. 40'lı, 50'li yıllarda Cumhuriyet deyince akla o gelirdi. Daha önce Vakit ve Son Posta'da çalışmıştı ama kendi kişiliğini Cumhuriyet'te bulmuş, orada onlarca gazeteci yetiştirmiş ve Cumhuriyet'e damgasını vurmuştu.

Cevat Fehmi Başkut 1952-1959 yıllarında da Gazeteciler Cemiyeti'nin başkanlığını yapmıştı, ağır başlılığı, dürüstlüğü ve meslek aşkıyla bütün gazetecilere kendisini sevdirmiş ve örnek olmuş bir gazeteci idi. Büyük saygınlığı vardı, yöneticilere hiç ödün vermeden başkanlık görevini yürütmüştü.

Gazeteciliğinin yanı sıra 23 tiyatro oyunu yazdı. Paydos adlı oyunu bir olay olmuştu. İnönü tiyatro ödülünü aldı.

Cevat Fehmi hocalık da yaptı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesine bağlı olarak kurulan ilk Gazetecilik Enstitüsünde yıllarca ders verdi. Ama bugün adı ne Cumhuriyet'te anılıyor, ne Gazeteciler Cemiyetinde, ne de İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinde.

Onun gazetecilik yaptığı yıllarda gazetecilik anlayışı bugünkünden çok değişti. Bültenimizin bu sayısına onun 1966'da yayınlanan Gazetecilik Dersleri adlı kitabındaki "Gazete nedir?" başlıklı bölümden bazı parçalar alıyor ve Cevat Fehmi'yi saygıyla anıyoruz.

"Gazetenin korkunç düşmanları vardır, kalabalık dostları vardır, onu yanlış ve doğru tanıyanlar vardır. Onu anlamamazlıktan gelenler, ona kendi kafalarındaki manâyı vermek isteyenler mevcuttur.

Milletleri arkalarından sürüklemiş, milletlerin mukadderatına hükmetmiş iki büyük askeri ele alalım; Kemal Atatürk ve Napolyon.

Napolyon'a göre gazete, hükümetin kararlarını destekleyen, onun istediği şekilde hareket eden, onun yasak ettiği konulara dokunmamakla vatani vazifesini yapan bir organdır.

Kemal Atatürk ise şöyle diyor:

"- Matbuat, milletin umumi sesidir. Bir milleti tenvir ve irşatta, bir millete muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekte, hulâsa bir milletin hedefi saadet olan istikameti müşterekede yürümesini te-

minde matbuat, başlı başına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir."

Bu tarifleri kısaltınca şu sonuca varırız: Napolyon'a göre, gazete hükümetin sesi, Atatürk'e göre milletin sesidir.

Çarlık Rusyasını devirerek bugünkü Sovyet rejimini tesis etmiş olan Lenin'e bakarsak, "gazete ihtilâlin en kuvvetli silahıdır."

Aradaki farkları görüyor musunuz? Demokrasilerde tam mânâsıyla hür olan gazeteye dördüncü kuvvet derlerken, diktatörlüklerde bir devlet dairesi gözü ile bakarlardı.

Bir iktisatçı ve idareci vaktile gazeteyi şöyle tarif etmişti:

Kırım harbi esnasında "İngiliz askerlerini yenen Rus kuvvetleri değil, İngiliz işe ve ikmal servisedir" deyip mücadele açan, kabineyi deviren Tîmes, bir gazete idi.

Meşrutiyetin ilk yıllarında Sadrazam Kâmil Paşayı istifaya zorlayan, sonradan mahkemeler üzerinde müesir olmaya kalkışan Adliye Nazırına karşı Hüseyin Cahit imzalı ve "Molla bey selâm ediyor" serlevhali yazı ile hücumu geçip bu cüretkârlığın önünü alan "Tanin" bir gazete idi.

Milli mücadelede aylarca ve aylarca müddet isminin altına "Yunanistan yıkılmalıdır" diye manşet koyarak çıkan, böylece mücadele azminin daima uyanık durmasında yardım eden Yunus Nadî'nin "Yeni Gün"ü bir gazete idi.

O halde gazete nedir? Gazeteyi tarif edebilmek için evvel, onun iki cephesi olduğunu kabul ve bu iki cepheyi birden mütaleaya mecburuz.

Gazete, bir malın hazırlanması, dağıtılması ve satılmasından ibaret bir şahsi teşebbüstür. Fakat aynı zamanda gazete, hürriyeti, serbestisi milletler tarafından garanti edilen sosyal bir müessesedir.

Tarifimizi biraz daha geliştirelim:

1. Gazete bir fabrikadır. Bütün fabrikalar gibi bir takım iptidai maddeleri alır, bunları mamul hale koyar ve piyasaya dökerek kârı ile satar. Fakat bu fabrikadan çıkan mal ile diğer fabrikalardan çıkan mallar arasında şöyle bir fark mevcuttur:

Gazete denen fabrikada elle tutu-

lan ilk maddeler arasına elle tutulmayan bir madde de girer ve bu malı satılır. Bu elle tutulmayan madde "haber"dir.

Bir gazete kötü ise, bu fabrikanın kötü mal çıkaran diğer fabrikalardan hiçbir farkı yoktur. Keza yalan haber veren gazete müessesesi ile çürük mal çıkaran diğer bir fabrika arasında tam bir benzerlik mevcuttur.

2. Gazete sosyal bir müessesedir. Demokrasilerde, hükümetler "halk efkârı"na bağlıdır. Gazete ise halk efkârını yaratmak ve idare etmekte muhakkak ki büyük rol oynar.

Avrupa'da bundan üç asır evvel çıkmış olan gazeteler bile okuyucu kütlesi üzerinde büyük tesir bırakmışlar, siyasi değişikliklerin çoğu gazeteden çıkmıştır.

Sosyal bir müessese olarak gazetenin dört büyük işi vardır:

- A) Haberleri vermek,
- B) Öğretmek, telkik etmek, doğru yolu göstermek,
- C) Vakîl geçirmek,
- D) İlân için, dolayısıyla ticari iktisadi ve sınıai inkişaf için müsait zemin temin etmek.

İlk gazetecimiz Şinasi 1861'de çıkan Tasvir-i Efkâr'ın başına yazdığı makalede bu bahse kısaca temas etmiştir. Ona göre bir devlet, idaresile vazifeli olduğu milletin ayakta kalması ile devam eder, hayır ve menafîini temin edecek tedbirleri almakla kuvvetlenir. Medenî bir milleti teşkil eden halk topluluğuna gelince onun kendi menfaatlerini korunması yolunda ne şekilde zihin yordduğu fikirlerinin tercümanı olan gazetesi lisanından meydana çıkar.

Hulâsa olarak şöyle diyeceğiz:

Gazete umumi efkâr, umumi efkâr da yürüyeceği yolda gazeteye yardım eder, böylece birbirlerini tamamlarlar. Gazetenin haber verme vazifesine bu hususiyetlerini de eklerseniz ancak o zaman onun hakiki tarifini elde etmiş olursunuz.

Yani gazete şudur: En taze haberleri, en geniş sahada, en kısa zamanda basılı olarak naklederken hadiselerin önünde umumi efkârı yol gösteren ve yine hadiselerin önünde umumi efkârın tesiri altında kalan müessese."

Gazete bugün de böyle mi acaba?

IAMCR Konferansı: Siyasal iletişim araştırmaları

26-30 Temmuz 1998 tarihleri arasında İskoçya'nın Glasgow kentinde Strathclyde Üniversitesinin ev sahipliğinde yapılan 21. IAMCR Konferansı Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinden Prof. Dr. Oya Tokgöz, Doç. Dr. Haluk Geray, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesinden Doç. Dr. Konca Yumlu, Boğaziçi Üniversitesinden Prof. Dr. Ayseli Usluata, Bilkent Üniversitesinden Mehmet Emin Eker katıldılar.

Prof. Dr. Oya Tokgöz, 21. IAMCR Konferansının Siyasal İletişim Araştırmaları Bölümünün 6. Oturumuna panel yöneticisi olarak katıldı. 1984 IAMCR Prag toplantısından bu yana IAMCR toplantılarının bazılarında hep bildiri ile katılan Prof. Dr. Oya Tokgöz'ün 21. Konferansta panel yöneticiliği yapması, IAMCR Siyasal İletişim Araştırmaları Bölümü Başkanı David Paletz'in gönderdiği davet mektubu üzerine gerçekleşti.

21. Konferansta genel iki oturumda "Ulus Devletin Sonu" ile "Birleşik Krallıkta İletişim Araştırmalarının Son Durumu" üzerinde panelistler tartıştı. Yapılan iki oturumun arkasından, IAMCR bölümlerinin oturumları başladı.

Prof. Dr. Oya Tokgöz, konferansla ilgili çalışmalarını ve izlenimlerini şöyle aktarıyor: "21. Konferansta ağırlıklı olarak, Siyasal İletişim Araştırmalarının oturumlarında buldum. Vakit elverdiği ölçüde diğer bir uzmanlık alanım olan Kadın ve İletişim Bölümünün oturumlarını da izledim.

"Siyasal İletişim Araştırmaları Bölümü için, konferansta 7. Oturum belirlenmişti. İlk ve ikinci oturum David Paletz'in başkanlığında yapılırken sırasıyla "Siyasal İletişim Teorileri ile İlkelere örnekler tartışıldı. Üçüncü oturum Annabelle Sreberny yönetiminde Uluslararası Haber Politikaları üzerin-

de hazırlanmış bildirilere ayrılmıştı. 4. Oturumda Slavko Spichal yönetiminde Kamuoyu ve Demokrasi, 5. Oturumda ise Philip Maarek yönetiminde Enformasyon Akımları ve Siyasal Katılma üzerindeki bildiriler sunuldu.

"Siyasal Kampanyalar ve Seçimler konulu bildirilerin sunulduğu 6. Oturumun yönetimi tarafımdan gerçekleştirildi. 7. Oturum hem bölüm toplantısı hem de oturum şeklinde düzenlenerek David Paletz yönetiminde Siyasal İletişimde Yeni Teknolojileri tartıştı.

"Kadın ve İletişim bölümünde iki oturum Siyasal Ekonomi bölümüyle ortaklaşa yapıldı. Kadın ve Haberler; Kadın ve Popüler Medya; Seks ve Para; Siyasal Ekonomi ve Medya çalışmalarını ile Kadın Yönünden Sınırların Kesişmesi; Kadın ve Irkçılık; Modernite ve Postmodernite Dönüş Noktasında Feminist Kadın çalışmaları, 7. oturumda tartışılan ana başlıklardı."

İletişim teknolojisi politikaları

Bilindiği gibi Uluslararası Medya ve İletişim Araştırmaları Derneği (IAMCR) her yıl bir konferans, iki yılda bir de genel konferans topluyor. Bu yıl Glasgow'da Temmuz ayında hem genel konferans hem de bölüm konferansları yapıldı. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Haluk Geray, İletişim Teknoloji Politikaları Bölümü (Communication Technology Policy Section) oturumlarına katıldı ve bir bildiri sundu. "İdealist ve Stratejik Modeller Arasında Ağ Politikaları Oluşma

Süreci: Türkiye'den Ekonomi-Politik bir Yaklaşım" başlıklı bildiri, Rohan Samarajiva'nın başkanlığını yaptığı oturumda, diğer bildiri-lerle yaklaşık 1,5 saat süreyle tartışıldı. İletişim Teknoloji Politikaları oturumlarına William H. Melody, Robin Mansell, Dwayne Winseck, Ursula Maier-Rabler ve Pascal Verhoest yanında yaklaşık 60 öğretim üyesi ve araştırmacı katıldı.

CTP bölümünün yönetim toplantısında yeni bir "bölüm politikası" belgesi kabul edildi. Belgeye göre CTP bünyesindeki araştırma-

cıların çalışmaları, enformatik ve iletişim teknolojilerinin kullanımı ve elektronik mekanlardaki etkileşim; kamusal ve özel iletişim ağlarının piyasa, politika ve tasarım boyutları ve iletişim ağlarının eşitsiz gelişiminin boyutlarını içerecek. Kuramsal anlamda araştırmaların, yukarıda belirtilen süreçlerin altında yatan ekonomi-politik güçler ve güç ilişkileri yanında teknik ve politika söylemleri ve tartışmalarına ilişkin yaklaşımlar tarafından aydınlatması beklenecek.

İLAD yemekleri

Derneğimiz, üyeler arası yakınlaşmayı arttırmak ve informal zeminde iletişim konularını irdelemek üzere tartışmalı akşam yemekleri başlattı.

15 Ekim Perşembe günü ilk yemeğimizin konuştu Turgay Fişekçi oldu. Edebiyat ve yayın dünyasının tanınmış isimlerinden Fişekçi, konuşmasında gazetecilere ve medya dünyasına ilişkin izlenimlerini anlattı. Yemeğe katılan üyelerimiz de bu düşüncelerden hareketle medyayı yakından ilgilendiren etik sorunları tartıştılar.

11 Kasım Çarşamba akşamı düzenlediğimiz ikinci yemeğin konuşmacısı ise Derneğimiz Denetim Kurulu Üyesi ve Halkla İlişkiler Derneği Başkanı Alaeddin Asna oldu. Asna, Korkmaz Yiğit-Çakıcı bantlarının medyada yol açtığı son gelişmelerle ilgili görüşlerini tartışmaya açtı. İLAD, tartışmalı akşam yemekleri sürecektir. Katılmak isteyen üyelerimizin derneğimiz yöneticileri ile ilişki kurlmaları rica olunur.

GLOBALLEŞME KARŞISINDA KAMUSAL YAYINCILIK

■ Hıfzı Topuz

Kamusal yayıncılığın ilk örnekleri iki dünya savaşı arasındaki dönemde verildi. Bazı ülkelerde özel girişimcilerin elinde bulunmayan ve kamusal güçlerin yönetiminde olan radyo ve televizyonların kamusal bir yayıncılık hizmeti gördükleri öne sürüldü, bazı ülkelerde de kamusal yayıncılığın henüz uygulanmayan bir ideal olduğu belirtildi. Bugün dünyada BBC'nin örnek bir kamusal yayın kurumu olduğu üzerinde durulur. Ne var ki BBC'nin bazı yanları eleştirilir ve bu kurumun örnek olarak ele alınamayacağı söylenebilir.

1985-1988 yıllarında İngiltere'de Broadcasting Research Unit adlı bir kurul oluşturulmuştu. Bu kurulun 1985'te yayınladığı bir broşüründe kamu hizmeti gören radyo ve televizyonların yeni iletişim teknolojilerine ayak uydurarak şu ilkelere bağlı kalmaları öne sürülmüştü:

- * Coğrafya düzeyinde herkesin bu yayın kurumlarına ulaşabilmesi,
- * Yayınların zevk ve ilgi bakımından herkesin hoşuna gitmesi,
- * Azınlıklara özel bir dikkat gösterilmesi,
- * Ulusal topluluğa ve kimlik duygusuna katkıda bulunulması,
- * Günlük çıkarılardan uzak durulması,
- * Herkesin katılımıyla oluşan kaynaklardan finanse edilmesi,
- * En çok izleyici edinme amacına yönelmeden nitelikli programlar uygulanması,
- * Program yapımcılarına engeller çıkartılmaması

Yayıncılık toplumda eğitim kadar önemlidir. Televizyon, reklamcılığın gölgesinde, tecimsel ürünler yaratan bir endüstri dalı değildir. Televizyon halkın tümünü kültürel olanakları, habere, bilime ve kaliteli eğlence programlarına kavuşturacak bir araçtır. Yalnız k,ra yönelik bir araç olarak ele alınamaz.

Kültür, eğitim gibi, paylaşılması

gereken bir değerdir, seçkinlerin tekelinde değildir. Kültürü halka götüren en işlevsel araç televizyondur.

Kültürler bütün ülkelere açıktır, sınırlanamazlar. Bir ülkede yaratılan yazıların, müziklerin, resimlerin, TV programlarının kültür politikalarıyla başka ülkelere girmeleri yasaklanamaz. Kültür ürünlerinin dolaşıma sınırlanmaz ama dışarıdan gelen ürünler bir ülkenin kültürel gelişmesini engelliyorsa, eşitsizlikler yaratıyorsa kültür politikalarıyla ulusal kültürlerin desteklenmesi gerekir. Kamusal televizyonlara yerli kültür-

lerin korunmasında ve geliştirilmesinde görevler düşer. Globalleşmenin etkisiyle özel televizyonlar kültürel kimlikleri tehlikeye sokuyorsa, çare kamusal yayıncılığa ağırlık vermek olmalıdır.

Her ülkenin öncelikler listesinde yer alan mesken, işsizlik, yoksulluk, sağlık, göç, kentleşme, şiddet olaylarının önlenmesi gibi sorunların yanında kamusal yayıncılığın geliştirilmesi konusu bulunmaktadır. Ama, bu tür yayıncılıkta radyo ve televizyonlarda çalışanların yönetime katılmaları, yaratıcılığa önem verilmesi, izleyicilerin eğilimlerinin değerlendirilmesi, halkla diyalog kurulması da göz ardı edilemez.

«ek Cumhurbaşkanı Vaclav Havel 1992'de Davos'taki Evrensel Ekonomik Forum'da çağımızın sorunları üzerinde durarak şöyle demişti: "Kuzey'in zenginliğiyle Güney'in yoksulluğu arasındaki uç-

rum, biosferin ve dünyamızın maddeni kaynaklarının tükenmesi ve açlık tehlikesini yaratıyor. Tecimsel televizyon kültürünün gelişmesi de insanlığın üzerinde o derecede önemli bir tehlikedir."

Tecimsel yayıncılık eğer globalleşmenin etkisi altına girecek olursa insanlar büyük bir kültürel tehlikeyle karşılaşmış olacaklardır.

Unesco 1992 yılında kamusal yayıncılığı destekleyerek Radyo ve Televizyon Evrensel Konseyi adında bir örgütün kurulmasına yardımcı olmuş ve 1995 Temmuzunda da kamusal radyo ve televizyonların eğitimsel ve kültürel işlevlerinin tartışıldığı bir toplantı düzenlenmişti.

Geçen Martta Stockholm'de toplanan Kültür Politikaları Konferansı'na sunulan çalışma belgesinde de kamusal televizyonun demokrasi hizmetinde olduğu, siyasal, ekonomik ve dinsel güçlerin baskısı olmadan yönetilmesi gerektiği belirtiliyor, program yapımcılarının ve prodüktörlerin bağımsız olmaları, çeşitliliğe ve çoğulculuğa saygı gösterilmesi, yayınların ülkedeki siyasal ve sosyal akımlara, her türlü inançlara, düşüncelere ve azınlıklara açık olması öneriliyordu.

Yayın şebekelerinin ve program üretiminin globalleşmesine ve programlarda tekdüzeliğin egemenliğine karşı kamusal yayıncılık ilkelerine uyulması gereklidir.

İletişim şebekelerinin ve araçlarının gelişmesiyle insanlığın sahip olduğu bütün bilgi ve kültür birikimlerinden bir gün herkesin yararlanması için olanaklar sağlanacağını umut etmek çok tatlı bir şey. Ama bu şimdilik uzak bir hayal. Durum daha öyle değil. Bugün insanların kaçta kaç bu olanaklardan yararlanabiliyor? Televizyonlarda hangi kültürlerin egemenliği geliyor? Bu eşitsizliklere karşı kamusal yayıncılığı geliştirmek gerekecek. Kamusal yayıncılık XXI. Yüzyılda globalleşmeye nasıl karşı koyabilecek? İletişimde bugün bu çok önemli bir sorun.

Gazeteciler için Amerika'da Eğitim Bursları

Amerika'daki Yabancı Gazeteciler Merkezi'nin (The Center for Foreign Journalists) verilerinden yararlanarak, Amerika'da eğitim ve staj çalışmalarında bulunmak isteyen yabancı genç gazetecilere burs veren çeşitli kurum ve kuruluşlardan bazılarında bu sayımızda yer veriyoruz. Bursların özellikleri ve başvuru koşulları hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler belirlediğimiz adreslerle yazışabilirler. Başvurmaları düşünen arkadaşlarımız son başvuru tarihlerini dikkatle inceleyip bu yıl ya da önümüzdeki yıl için planlarını yapabilirler; burslar genellikle her yıl tekrarlanır. Amerika Birleşik Devletleri Dışındaki Bütün İlkelerin Gazetecilerine Açık Burs ve Eğitim Programları:

Academy for Educational Development (AED): Eğitim Geliştirme Akademisi, radyo ve televizyon gazetecileri için yayıncılık kursları ve çalışma grupları (workshops) düzenlemektedir. Her yıl ortalama 25-50 gazetecinin katıldığı bu programın parasal kaynağı büyük ölçüde ABD hükümetinin ve Birleşmiş Milletler'in uluslararası eğitim fonu tarafından karşılıksız olarak sağlanmaktadır. Başvuru, Academy for Educational Development, 1875 Connecticut Avenue, N.W., Washington, DC 20009; Tel: (202)884-8000; Fax: (202)884-8400

Banking Fellowships for Journalists: Gazeteciler için verilen bankacılık bursları Wisconsin-Madison Üniversitesinin Bankacılık Yüksek Okulu'nda eğitim görmek isteyen iş dünyası ve ekonomi muhabirlerine yönelik. Her yıl 10 kişiye burs veriliyor. Başvuranların en az üç yıl profesyonel deneyimi olması gerekiyor. Başvuru; Robert W.Klockars, Director, Prochnow Educational Foundation, 5315 Wall Street, Madison, WI 53704; Tel: (608)243-1945.

Fellowships in Broadcast Journalism: Radyo televizyon gazetecilerine açık olan burs her yıl iki yabancı gazeteciye Chicago Üniversitesinde dokuz ay tüm masrafları üstlenerek eğitim olanağı veriyor. Başvuru: William Benton Fellowship in Broadcast Journalism, University of Chicago, 5737 South University Avenue, Chicago, IL 60637; Tel:(312)702-3435; Fax: (312)702-5964. Başvuruların 1 Şubat'tan önce yapılması gerekiyor.

Cable News Network International Professional Program (IPP): Amerika dışındaki ülkelere gelen yayıncıların CNN'in bütün birimlerindeki teknolojik gelişmeleri gözlemeleri için düzenlenmiş altı haftalık bir uluslararası eğitim programı. Başvuranların CNN World Report'la bağlantısı olan kuruluşlarda çalışması koşulu aranıyor. Başvuru: CNN International Professional Program, CNN World Report, One CNN Center, P.O.Box 105366, Atlanta, GA 30348-5366; Tel:(404)827-1913; Fax:(404)827-1880 / 827-3294.

Center for International Journalism: Uluslararası Gazetecilik Merkezi, en az beş yıllık deneyimi olan gazetecilere bir yıl geliştirmekte olan ülkelerdeki ekonomik, politik ve sosyal haberler üzerinde çalışma olanağı ve

riyor. Başvuru: Center for International Journalism, Rm.315, University Park, Los Angeles, CA 0089-1695; Tel:(213)740-8277. Son başvuru tarihi 1 Şubat.

Creative Non-fiction Writing Fellowship: Edebiyat dışı yaratıcı yazarlık bursu. 20,000\$ tutarındaki para yardımı, yazıları yayınlanan yazarlara yönelik. Başvuru: Literature Program, National Endowment for the Arts, Nancy Hanks Center, 1100 Pennsylvania Avenue, N.W., Washington, DC 20506; Tel: (202)682-5451. Son başvuru tarihi 26 Mayıs.

The Freedom Forum / American Society of Newspaper Editors International Exchange (ASNE-UE): En az beş yıllık gazetecilik deneyimi olan editörlere açık olan burstan yararlanmak için günlük bir gazetede çalışıyor olmak, 21-50 yaşları arasında olmak, iyi İngilizce bilmek ve ABD'de daha önce bulunmamış olmak gerekiyor. Batı Avrupa ve Jüzyet Amerika dışındaki bütün ülkelere açık. Altı haftalık eğitim programı Washington DC'de başlıyor, son bir hafta New York'ta kalınıyor ve gazetelerde gözlem-eğitim çalışmaları yapılıyor. Başvuru: Center for Foreign Journalists, 11690-A Sunrise Valley Drive, Reston, VA 22091-1409; Tel:(703)620-5984; Fax: (703)620-6790; E-mail: editor@cfj.org. Son tarih 14 Mayıs.

Freedom Forum International Journalism Program: gazetecilik öğrencilerine ve basında çalışan profesyonel gazetecilere yönelik bu burstan yararlanmak isteyenler 300-500 kelimeyle İngilizce olarak 1) gazetecilik programının kendi gazetecilik kariyerlerine nasıl yararlı olacağını, 2) kendi ilgi alanlarını, 3) basın özgürlüğünün kendileri için ne ifade ettiğini yazacaklar. Adayların eğitim transkriptlerini ya da basında çalıştıklarını gösterir belgeleri, yazmış oldukları üç adet gazetecilik yazısı örneğini, tavsiye mektuplarını da eklemeleri gerekiyor. Basında çalışanlar için burs sonrası çalışmasına geri döneceğine ilişkin bir garantinin verilmesi isteniyor. Başvuru: The Freedom Forum/International Division, 1101 Wilson Boulevard, Arlington, VA 22209, Son tarih, 16 Ağustos.

(der. N. T.)

Abdülhamit ve Türkiye'nin İmajı • Bizlerin Tarih • Kerkatir ve Hiler

Yeni yayınlar

Kitle ve İktidar, Elias Canetti, çev. Gülşat Aygen, Ayrıntı Yayınları, Ekim 1998, İstanbul.

Ayrıntı Yayınları 10. Yılında 200. Kitap olarak, çok önemli bir yazarın, Elias Canetti'nin 30 yıllık çalışmasının ürünü olan "Kitle ve İktidar" kitabını yayınladı. İnsanlar arasındaki hiyerarşi ilişkilerinin sosyoloji, antropoloji, psikoloji disiplinlerinden ve yazarın derin düşünsel birikimden yararlanılarak incelendiği kitapta "emir" ve "itaat" ilişkisinin saldırganlık mekanizmalarına nasıl dönüştüğü anlatılıyor.

Sinemada Akımlar, yazar: Doç. Dr. Esra Biryıldız, Beta Yayınları, Ekim 1998, İstanbul.

Toplumsal, ekonomik ve kültürel koşullar, dünyaya aynı açıdan bakan sanatçıları birbirine yakın ölçülerde etkiler ve sanatta akımların doğmasına neden olur. Doç. Dr. Esra Biryıldız, "Sinemada Akımlar" kitabında bu gerçekten yola çıkarak öncelikle toplumsal ve dönemsel özelliklerini ortaya koyuyor. Yedinci Sanat'taki bu akımların. Sinema tarihi içinde yer alan akımları bu temele oturtarak inceliyor.

Dışavurumcu Alman Sineması, Yeni Gerçekçi İtalyan Sineması, Fransız Yeni Dalga Akımı, İngiliz Özgür Sineması, Brezilya Yeni Sineması ve Deneysel Sinema Akımlarını sinemaya ilgi duyan herkese, özellikle sinema öğrencilerine, özlü ve açık bir anlatımla aktarıyor. (Doç. Dr. Şükran Esen)

Medya ve Gazetecilikte Etik Sorunlar, Der.: Andrew Belsey, Ruth Chadwick, çev. Nurçay Türkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 1998.

Son yıllarda dünyanın gündeminden inmeyen "Medyada Etik" sorunu, son günlerde özellikle Türkiye'nin gündeminde baş sıralarda yer alıyor. Medyanın yazılı ve görsel alanlarındaki kalite düşüklüğü, mahremiyete ve kişisel haklara saldırı, gazete patronlarının nitelikleri, tekelleşme, basın özgürlüğü, şiddetin sunumu, haberlerin verilmiş biçimi, üzerinde en çok durulan konular. Bu tartışmalara katılanlara ve izleyenlere daha geniş ufuklar açacak bir yeni yayın var karşımızda. Medyada çalışanlara, medyayı araştıranlara ve iletişim öğrencilerine yararlı bir çalışma. (Doç. Dr. Şükran Esen)

İletişim Fakültelerinden

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne Yeni Dekan
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanlığına 23 Ekimde, Prof. Dr. İnsal Oskay atandı. Prof. Dr. İnsal Oskay Ankara Üniversitesi SBF, Basın Yayın Yüksek Okulunda başladığı öğretim üyeliğini on yıldır Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde sürdürmektedir.

Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesi

• 1998 Ocak ayında ataması yapılan Prof. Dr. Sezen Ünlü A.Ü. İletişim Fakültesi Dekanı olarak göreve başladı.

• Fakülte Mayıs 1998'de kuruluşunun 20. Yılıni bir dizi etkinliklerle kutladı. Bu etkinlikler çerçevesinde düzenlenen İletişim Sempozyumunda, Demokrasi ve İletişim konusu tartışıldı.

• 11-17 Mayıs 1998'de yapılan Uluslararası Eskişehir Sinema Günleri'nde Türkiye, Yunanistan, Hırvatistan, Slovanya ve Fransa'dan genç sinemacıların filmleri gösterildi. "Küreselleşme ve Sinema" konulu bir panel yapıldı. Şakir Eczacıbaşı'na sanata ve sinemaya verdiği destek ve bu alandaki çalışmalarının kurumsallaşmasındaki öncü çabaları nedeniyle "Onur Ödülü" verildi.

• Araştırma görevlisi Gökhan Özaysın'ın, "Amerikan Film Setlerinden= Düşleri Filme Çekenler" adlı fotoğraf çalışmaları 20-25 Ekim 1998 tarihleri arasında sergilendi.

• Henri Benazus, 25 Ekim 1988'de, bine yakın Atatürk fotoğrafının sergilendiği fotoğraf sergisinde Atatürk'le ilgili anılarını anlattı.

• IAA (Uluslararası Reklamcılık Derneği), fakültenin 1992'de başlayan ve beş yıllık süresi dolan üyeliğini yeniledi. Amerika'dan gelen IAA uzmanları, fakültede incelemeler yapıp, derslere katıldılar. A.Ü. İletişim Bilimleri Fakültesi ve IAA arasındaki anlaşma çerçevesinde, fakültenin öğrencileri Uluslararası Reklamcılık diploması alabiliyor.

• Fakültede 25 Kasım 1998'de "Medya ve Şiddet", 13 Nisan 1999'da "Çocuk ve İletişim" başlıklı iki sempozyum gerçekleştirilecek. Sempozyuma katılmak isteyen iletişimciler 0222-3350580 numaralı telefonu arayabilirler.

İLAD Adına Sahibi
İletişim Adresi
Baskı

: Hıfzı TOPUZ Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Füsun Özbilgen Sayfa Tasarımı: M.Cengiz YÜRÜK
: Halaskargazi Cad. No:127 Şişli-İstanbul Fax/tel: (0212) 212 30 91 - (0 216) 340 10 09
: Mart Ofset (0212) 212 03 40 - 211 09 71

BAŞAK SİGORTA

"İletişimin katkılarıyla başarıyı yakalamakta"